

SOLHÄSTEN leidt u rond in prehistorisch Falbygden

Solhåsten is gevestigd in het dorpje Sandhem, (Mullsjö kommun) tussen Jönköping en Falköping. Daar is een kleinschalige B & B, in het woonhuis van Peter en Marijke. Ze kozen deze plek vanwege de interessante geschiedenis van Falbygden en het afwisselende landschap. Solhåsten organiseert ook cursussen en reizen over de Zweedse cultuurgeschiedenis, waar onder de Prehistorie van Falbygden.

DE PREHISTORIE VAN FALBYGDEN

-hoogtepunten per periode-

Hond begraven in oker

Falbygden heeft een lange geschiedenis. Al in de jagerssteentijd (mesoliticum) was er bewoning, doordat de rivierdalen toegang verleende en het landschap op diverse plekken open was en voedselrijk. In de wetlands van Hornborgasjön zijn bijvoorbeeld vondsten gedaan uit deze periode, waar onder de spectaculairste misschien die van een jachthond is, die begraven was in oker. IJzeroxide zit in de bodem, in beken liggen soms dikke sedimentlagen, maar een dergelijk begravingsritueel viel eerder mensen ten eer dan een hond. We schrijven 7000 voor Christus.

foto genomen in Ekehagens forntidsby

Heel veel hunebedden

Van de eerste boerennederzettingen uit de Late Steentijd (neolithicum 4000-2800 v. Chr.) zijn de megalietgraven (kamergraven opgebouwd uit steenblokken of -platen) in de vorm van hunebedden bijzonder, vooral door hun aantal. Hunebedden ofwel gånggrifter, vind je op veel plekken in Zweden, maar hier zijn er ruim 200 teruggevonden. Beroemd zijn die van Karleby, waar ook duidelijk te zien is dat de graven in één lijn liggen met de boerderijen. Waarschijnlijk had iedere boerderij een eigen familiegraf waar in vele generaties mensen zijn bijgezet. Sommige hunebedden zijn onderzocht. Het is niet uitzonderlijk dat culturen uit de Bronstijd deze hunebedden ook gebruikten voor hun rituelen. Dit blijkt uit vondsten uit die tijd en misschien dat ook de schaalkuiltjes (cupmarks) die op de stenen van een aantal graven zijn ingeslagen met een rolkei, ook van deze periode zijn. Je vindt deze kuiltjes ook op losse rotsblokken bij oude nederzettingen. De hunebedden liggen niet allemaal in de open lucht. Verspreid door het landschap zie je de kenmerkende grafheuvels waar ze onder liggen. De doden werden bijgezet via een tunnel.

Hallonflicka

In Nederland zijn in Drenthe diverse veenlijken gevonden en omdat delen van Falbygden ook een veenachtige bodem hebben, zijn ook hier skeletten gevonden die duizenden jaren in de bodem bewaard zijn gebleven. Beroemd is Hallonflicka, een jong meisje dat in het veen is gevonden in een houding die er op duidt dat ze gebonden was aan handen en voeten. Haar maag zat vol frambozenpitjes, vandaar haar naam 'frambozenmeisje'. Waarschijnlijk is zij geofferd en waren de frambozen haar laatste maaltijd. Zij leefde hier 2300 tot 2400 voor Christus. Familieleden van haar kregen dus misschien een eervollere begrafenis in een hunebed!

Een zonnepaard zou te mooi zijn

In de buurt van Åsle, waar ook een leuk openluchtmuseum is met huisjes uit de achttiende tot twintigste eeuw, zijn op verschillende plaatsen delen van bronzen voorwerpen gevonden. Een aantal lagen verstopt onder stenen en zijn daar waaarschijnlijk begraven in tijden van strijd. Een heel bijzondere vondst is die van twee bronzen paardenhoofdjes en de bronzen delen die daaromheen lagen. 700-600 voor Christus is het gedateerd, late Bronstijd dus. Andreas Oldeberg wist deze vondst te reconstrueren tot twee paarden die een wagen voorttrekken. Een Zonnepaard, naamgever van ons bedrijfje, zou te mooi voor woorden zijn. In elk geval waren er al ruim duizend jaar paarden in deze streek, blijkt uit de vondst van paardenbot bij een hunebed van Luttra. Ook is er bewijs dat deze dieren in de Bronstijd als trekdieren gebruikt werden. Wagens zijn er echter nauwelijk teruggevonden. Je vindt deze echter wel afgebeeld als rotsgravure, met name in Tanum. Miniaturen hiervan zijn echter zeldzaam. Het belangrijkste voorbeeld daarvan lijkt het Zonnepaard van Trundholm te zijn. Dit paard trekt echter een schijf voort, die de zon voorstelt. De schijf is op een constructie gemonteerd, die op een wagen lijkt. Dit is een ritueel voorwerp dat de gang van de zon aan de hemel symboliseerde. Maar ja, waar is de schijf in dat geval?

Een mantel

Naast graven, skeletten, dieren en metalen voorwerpen wil ik ook een bijzonder stuk textiel noemen, dat de bodem bewaarde sinds de Vroege Bronstijd (500-400 voor Chr.) Het betreft een in keper geweven wollen mantel dat inzicht geeft in de weeftechnieken van deze periode. De mantel van Gerum.

Een gouden kraag

In Volksverhuizingstijd (400-550 na Chr.) trokken veel mensen naar het zuiden van Europa om voor de Romeinen te werken. Zij kwamen terug met gouden munten die hier omgesmolten werden. De Romeinen hebben, zoals bekend, nooit vaste voet aan de grond gekregen in Scandinavië en hun munten hadden geen waarde. Van het goud zijn schitterende voorwerpen gesmeed, waaronder een brede gouden kraag die opgebouwd is uit miniatuurtjes. Ornamentiek van hoge klasse. Gezichten en dierenkoppen, die als je ze vergroot ziet werkelijk imponeren. De kraag werd gevonden op Ålleberg bij Falköping. Bij Trävattna zijn de laatste zomers ook opgravingen gedaan uit deze periode. Daar zijn zeer bijzondere vondsten bij. Deze zomer is er een tentoonstelling over in Falköping en zal één van de onderwerpen zijn op de cursus.

Foto: historiska museet

foto: www.historiska.se

Een domarring is geen domarring

U las over megalietgraven in Falbygden en over de steenhopen (rösor) uit de Bronstijd. Er is meer. Ook uit de IJzerstijd, o.a. Volksverhuizingstijd, zijn veel graven en grafvelden terug te vinden. Men markeerde met stenen een deel van de grond, in de vorm van cirkels, rechthoeken, driehoeken en schepen. De zogenaamde domarringar horen daar ook bij. De overlevering leert dat dit plaatsen zijn geweest waar tings werden gehouden en recht gesproken. Dit kan gebeurd zijn op sommige plaatsen, maar is zeker niet het hoofddoel geweest. Naast of in de cirkels zijn botresten gevonden. De plekken hadden zeker een belangrijke ceremoniële waarde.

Runestenen

De Vikingentijd vind je o.a. terug in runestenen, die op verschillende plaatsen staan, waaronder de Olsbrosteen, de enige runesteen in Zweden die getuigt van reizen naar Estland. De steen maakt deel uit van een serie van vier.

Veel geschiedenis in een prachtig landschap

Kortom, er zijn in Falbygden en omgeving vele interessante plekken te bezoeken, in een afwisselend landschap. U ziet onder meer moerassen, beken, rivierdalen van de Tidan en Ätran, twee plateaubergen waartussen Falköping ligt, en ook bijzonder, meanderende rolkeiwallen, de oude bedding van rivieren die stroomden in de afsmeltende glaciale gletchers. Een deel van de bodem is zeer kalkrijk en op die plekken is een bijzondere vegetatie. Heerlijk is het wildemanskruid, backsippan, die eind april weelderig bloeit.

Zomercursussen

Op de zomercursus van 15 tot 19 juli staan lezingen, excursies, museumbezoek en een keramiek-workshop van de archeologe Katarina Botwid op het programma. In kleding uit de Steentijd leert zij ons uit lokaal gewonnen klei voorwerpen te boetsen en branden, in navolging van de eerste boerenbevolking. De cursus vindt plaats in Sandhem, logie kan in de omgeving in diverse prijsklassen. Onze B & B heeft drie kamers ter beschikking en kosten vanaf 250 kronen per nacht, per persoon. Zie www.zonnepaard.se voor meer informatie over de cursussen (bijvoorbeeld ook Volksgeloof of rondreis Bohuslän) en de B & B.

Marijke Houwink

solhasten.sandhem@gmail.com

Bronnen: Forntid på Falbygden, Falbygdens museum
Kulturvägens broschyr
Sevärdheter Skaraborg, länsstyrelse i samarbete med Skaraborgs länds landting.